

تاریخ روابط ایران و کانادا: از نخستین پیوندها تا تأسیس سفارت (۱۲۹۱-۱۳۳۷ ش/ ۱۹۱۲-۱۹۵۸ م)^۱

جواد عباسی

دانشیار پیشین گروه تاریخ، دانشگاه فردوسی مشهد

تاریخ برقراری روابط رسمی میان ایران و کانادا به حدود ۷۰ سال پیش و تأسیس سفارت ایران در اتاوا در ۱۳۳۵ ش/ ۱۹۵۶ م و تأسیس سفارت کانادا در تهران در ۱۳۳۷ ش/ ۱۹۵۸ م بازمی‌گردد.^۲ این روابط به نسبت زمان نه چندان طولانی‌اش، در مقایسه با بسیاری از کشورهای اروپایی و نیز ایالات متحد آمریکا، با فرازونشیب‌های کم‌مانندی همراه بوده است. بسته شدن سفارت کانادا در تهران پس از حدود دو دهه در سال ۱۳۵۸ ش/ ۱۹۸۰ م در پی درگیر شدن در ماجرای گروگان‌گیری در سفارت آمریکا در تهران و خارج کردن شش نفر از امریکاییان با پاسپورت

^۱ بنگرید به جواد عباسی، *تاریخ روابط ایران و کانادا به روایت اسناد* (تهران: ندای تاریخ، ۱۴۰۲).

^۲ حسینقلی امیراصلاتی، *کانادا: دیروز و امروز* (تهران: بی‌نا، ۱۳۴۵)، ۲۲۸؛ محمود برازش، *آشنایی با کشورهای جهان: کانادا* (مشهد: انتشارات آفتاب هشتم، ۱۳۸۸)، ۶۸ و ۷۵.

جواد عباسی <jahistorian@gmail.com> Javad Abbasi دانش‌آموخته دکتری تاریخ در دانشگاه تهران (۱۳۷۹) و دانشیار پیشین گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد (تا سال ۱۳۹۸) و استاد مدعو دانشگاه ایالتی اوهایو (۱۳۹۱-۱۳۹۴) با تمرکز آموزشی-پژوهشی بر تاریخ ایران در دوره مغول-تیموری است. در سال‌های اخیر، بر پژوهش و نگارش در زمینه تاریخ روابط ایران و کانادا و تاریخ جامعه ایرانی-کانادایی متمرکز بوده است *تاریخ روابط ایران و کانادا به روایت اسناد* از جمله دستاوردهای این بخش از پژوهش‌های اوست.

کانادایی، بازگشایی دوباره سفارت کانادا در سال ۱۳۶۹ش/۱۹۹۰م و قطع روابط دو کشور در سال ۱۳۹۱ش/۲۰۱۲م و ناکام ماندن کوشش‌ها برای برقراری دوباره مناسبات تاکنون (۱۴۰۳ش/۲۰۲۴م) نشان‌دهنده بخشی از این فرازونشیب‌هاست.^۲ در نوشتار پیش رو، پیشینه روابط دو کشور تا تأسیس سفارت کانادا در تهران به منزله آخرین گام برقراری روابط رسمی دیپلماتیک میان دو کشور بر اساس اسناد آرشیوی بررسی می‌شود.

پیوندهای گاه‌به‌گاه از طریق سفارت ایران در واشنگتن و سفارت انگلستان در تهران

ارتباط محدود میان ایران با کانادا در دهه‌های نخست قرن بیستم به واسطه سفارت ایران در واشنگتن و سفارت انگلستان در تهران برقرار بود.^۴ برای نمونه، در سال ۱۲۹۱ش/۱۹۱۲م و هنگامی که سفارت انگلستان در تهران ضمن اعلام خبر برگزاری هفتمین کنگره کشاورزی مناطق خشک (دیمی) در کانادا از وزارت خارجه ایران برای

^۲ برای آشنایی با وضعیت مناسبات دو کشور در دوران انقلاب تا بسته شدن سفارت کانادا در تهران و از جمله نقش کانادا در موضوع گروگان‌گیری در سفارت امریکا بنگرید به یاسر نورعلی‌وند، «روابط ایران و کانادا و چشم‌انداز آن»، *دیدبان امنیت ملی*، شماره ۴۴ (آذرماه ۱۳۹۴)، ۲۹-۳۴ و نیز Robert Wright, *Our Man in Tehran: The Truth Behind the Secret Mission to Save Six Americans during the Iran Hostage Crisis and the Ambassador Who Worked with the CIA to Bring Them Home* (New York, Other Press, 2011); "Canada Closes Embassy in Iran, Removing Remaining 4 Personnel," *New York Times* (29 January 1980), Section A, Page 9; at <https://www.nytimes.com/1980/01/29/archives/canada-closes-embassy-in-iran-removing-remaining-4-personnel.html>20(27).

درباره مسائل مربوط به روابط دو کشور در دهه ۱۳۹۰ش/۲۰۱۰ بنگرید به Ferry de Kerckhove, "Canada and Iran: Looking Beyond the Present," *Canadian Defense & Foreign Affairs Institute* (September 2012); at https://d3n8a8pro7vhmxc.cloudfront.net/cdfai/pages/43/attachments/original/1413677289/Canada_and_Iran_Looking_Beyond_the_Present.pdf?1413677289; Anderson, Ryan J., "The Case for Restoring Relations with Iran," *Policy Brief* (January 2019); at [https://www.queensu.ca/cidp/sites/webpublish.queensu.ca.cidpwww/files/files/publications/Policy%20Briefs/5-1_CIDP_PB_Anderson_Jan19.pdf%20\(30-10-2021\)](https://www.queensu.ca/cidp/sites/webpublish.queensu.ca.cidpwww/files/files/publications/Policy%20Briefs/5-1_CIDP_PB_Anderson_Jan19.pdf%20(30-10-2021)); MajidBozorgmehri and Sonaz Nasiri, "Iran and Canada Relations Main Obstacles and Bi-lateral Perspectives," *International Journal of Political Science*, 9:1 (Spring 2019); at [https://ijps.stb.iau.ir/article_671990_bb6578326a0a5bb05af584bee34db0a9.pdf%20\(30-10-2021\)](https://ijps.stb.iau.ir/article_671990_bb6578326a0a5bb05af584bee34db0a9.pdf%20(30-10-2021)); Senate Canada, Standing Senate Committee on Foreign Affairs and International Trade, "Iran in Focus: Current Issues for Canadian Foreign Policy" (December 2012); at <https://sencanada.ca/content/sen/committee/411/ae/fa/rep/rep09dec12-e.pdf>.

^۴ امیر اصلانی، *کانادا دیروز و امروز*، ۲۲۸؛ سند شماره ۲۱.

فرستادن نماینده‌ای به این کنگره دعوت کرد، وزارت خارجه ایران پس از دریافت نظر وزارت فواید عامه و برآورد هزینه انجام این کار از سوی اداره محاسبات وزارت امور خارجه (۲۴۰ دلار)، شارژدافر ایران در واشنگتن (علیقلی خان) را به عنوان نماینده ایران معرفی کرد (اسناد شماره ۱ تا ۴). از اسناد موجود چنین برمی آید که این روند، یعنی پیگیری امور مرتبط با کانادا از مسیر سفارت ایران در واشنگتن، تا پیش از تأسیس سفارت ایران در اتاوا کماکان ادامه داشته است. در سال ۱۳۲۳ نیز هنگامی که موضوع تشکیل کمیسیون دائم مهاجرت از سوی اداره بین‌المللی کار در مونترئال و همکاری ایران در این زمینه پیش آمد و هیئت دولت ایران با آن موافقت کرد، موضوع به سفارت ایران در واشنگتن ارجاع داده شد (اسناد شماره ۵ و ۶).

بر اساس اسناد موجود، دریافت روادید و اقامت و تابعیت ایرانیان در کانادا نیز از طریق کشور انگلستان و سفارت این کشور در تهران ممکن می‌شد. بر اساس یک سند، فردی با نام میرزا هرمزخان در نامه‌ای به "اداره انگلیس" وزارت امور خارجه در سال ۱۳۳۳ ق/ش/۱۲۹۴، با اشاره به تابعیت انگلیسی خود به دلیل اقامت و تحصیل در کانادا (کولونی دولت فخمیه انگلیس) از مانع ایجاد شده برای استخدام خود در وزارت عدلیه به دلیل همین تابعیت خبر داده است (اسناد شماره ۷ و ۸).

نخستین پیشنهاد برای ایجاد کنسولگری (۱۳۰۶ ش/۱۹۲۷ م)

اگرچه امور ایران و ایرانیان در کانادا در عمل در سفارت ایران در واشنگتن رسیدگی می‌شد، اما از قرار معلوم این مسئولیت جنبه رسمی نداشت. در سال ۱۳۰۶ ش/۱۹۲۷ م، علی اکبر کاشف، تاجر ایرانی که برای تمدید ویزای تجاری خود در آمریکا به ناچار به تورنتو رفته بود، در نامه‌ای به سفارت ایران در واشنگتن با اشاره به وضع ایرانیان در کانادا و بازار مناسب کانادا برای برخی کالاهای ایرانی و مشکلات تمدید ویزای خود پیشنهاد می‌کند که امور مرتبط با کانادا به سفارت ایران در واشنگتن واگذار شود و در صورتی که امکان تعیین کنسول موظف در شهرهای بزرگ کانادا (تورنتو، مونترئال و اتاوا) نیست، افرادی از ایرانیان ساکن این کشور به عنوان کنسول افتخاری تعیین شوند (اسناد شماره ۹ و ۱۰). اگرچه بر اساس اسناد موجود رسیدگی به امور مرتبط با کانادا تا زمان تأسیس سفارت کماکان از طریق سفارت ایران در واشنگتن پیگیری می‌شد، اما سند و گزارشی در مورد عملی شدن پیشنهاد علی اکبر کاشف مبنی بر ایجاد کنسولگری در شهرهای کانادا در دست نیست.

تجارت فرش ایران در کانادا از مسیر نیویورک

در گزارش علی اکبر کاشف درباره وضعیت ایران و کالاهای ایرانی در کانادا بر اهمیت بازار فرش ایران و نیز محوریت ارامنه ایرانی در این زمینه در دهه نخست سده چهاردهم خورشیدی (۱۳۰۶ش) اشاره شده است (سند شماره ۹). در آرشیو سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران چندین سند مربوط به این تجارت در یک دهه بعد (سال ۱۳۱۶ش) وجود دارد که آگاهی‌های گوناگونی پیرامون جزئیات این تجارت و گستره آن به دست می‌دهد. این اسناد مربوط به حد فاصل اردیبهشت تا اسفند سال ۱۳۱۶ش/ ژوئن ۱۹۳۷ تا مارس ۱۹۳۸م و مربوط به تجارتخانه "فرش‌های شرقی الکسیان" هستند. بر اساس نوشته سربزرگ این اسناد، تجارتخانه یادشده با کشورهای ایران، مصر، سوریه و چین در زمینه تجارت فرش در ارتباط بوده است. بر اساس این اسناد، تجارتخانه الکسیان ابتدا فرش ایرانی را از طریق واسطه‌های فردی خریداری می‌کرده است، اما از سال ۱۳۱۶ش و برای متمرکز کردن خریدهای خود و احتمالاً اطمینان بیشتر از کیفیت و نیز قیمت مناسب‌تر، در پی برقراری ارتباط با شرکت فرش ایران برآمده است. بدین منظور و در نامه‌نگاری‌هایی ضمن اعلام پیش‌پرداخت، درخواست فرستادن نمونه فرش‌های ایرانی آمده است. این نامه‌ها به دو مقصد نمایندگی شرکت فرش ایران در نیویورک - در برخی اسناد "شرکت صنایع ایران" با همان آدرس - و دفتر مرکزی شرکت در تهران نوشته شده‌اند. در این اسناد به موضوعاتی مانند نوع، اندازه، کیفیت و قیمت فرش‌ها، چگونگی و مسیر فرستادن آنها، وضعیت حقوق گمرکی و نقل و انتقال پول از طریق بانک‌های نیویورک، کانادا و ایران اشاره شده است که از قرار معلوم گاه با مشکلاتی مانند بالا بودن قیمت‌ها از نظر تجارتخانه الکسیان همراه بوده است. بر اساس این اسناد، مرکز تجارتخانه در کانادا و شهر همیلتون در استان اونتاریو واقع بود. روند نامه‌نگاری‌ها و محتوای گاه انتقادی آنها نشان‌دهنده آن است که نبود مناسبات رسمی و دیپلماتیک و معاهدات بازرگانی و گمرکی میان ایران و کانادا دشواری‌هایی را در دادوستدهای بازرگانی میان دو کشور به همراه داشت (اسناد شماره ۱۱ و ۱۲).

واگذاری امور ایران به دفتر تجارتي کانادا در قاهره

در سال ۱۳۰۹ش/ ۱۹۳۱م، سفارت انگلستان در تهران طی نامه‌ای به وزارت امور خارجه ایران اعلام کرد که با توجه به تأسیس دفتر تجارتي کانادا در قاهره، امور ایران نیز در حوزه مأموریت این دفتر قرار گرفته است. وزارت امور خارجه

ایران ضمن اعلام دریافت نامه مرتبط با این موضوع، از شارژدافر انگلستان در تهران درخواست کرد تا درباره حدود وظایف و اختیارات این دفتر توضیح داده شود. سفارت انگلستان در تهران در پاسخ توضیحاتی درباره اهداف و وظایف این دفتر و چگونگی ارتباط آن با ایران عرضه کرد. بر اساس اسناد مربوط، وزارت خارجه ایران موضوع را با سفارت ایران در پاریس نیز در میان گذاشته و درباره آن نظرخواهی کرده است. سفیر ایران در پاریس نیز در نامه‌ای به وزارت خارجه ضمن توضیح درباره پیشینه موضوع و توصیه به موافقت با آن، پیشنهاد تأسیس دفتر مشابه در ایران را نیز داده است. در نهایت نیز وزارت امور خارجه ایران در نامه‌هایی به وزارت مالیه و وزارت اقتصاد خواهان همکاری آنها با این دفتر شده است. بر اساس یادداشت اداره اطلاعات و مطبوعات و ترجمه وزارت امور خارجه که به استناد گزارش مجله کانادایی *کانادین پاسیفیک رالوی* نوشته شده است، هدف از ایجاد اداره تجارتي دولت کانادا در قاهره توسعه تجارت با ممالک شرق نزدیک از قبیل مصر، سودان، فلسطین، قبرس، سوریه، عراق و ایران اعلام شده است. در نامه توضیحی سفارت انگلستان در باب وظایف مسئول این دفتر با نام *یوز لامونتانی* با ترجمه فارسی در حاشیه مشخصاً بر پیشرفت و توسعه تجارت میان ایران و کانادا تأکید شده و فراهم آوردن تسهیلات و از جمله دسترسی او به مأموران مربوط در ایران درخواست شده است (اسناد شماره ۱۳ تا ۱۸). بنا بر اشاره‌ای در یکی از اسناد موجود در آرشیو وزارت امور خارجه ایران، ظاهراً دولت کانادا بعدها و پیش از تأسیس سفارت در ایران موضوع واگذاری امور تجاری به نماینده تجاری کانادا در کراچی را نیز پیش کشیده، اما وزارت خارجه ایران با اظهار ناخرسندی در این زمینه خواهان ایجاد نمایندگی سیاسی کانادا در ایران شده بود (سند شماره ۱۹). همچنین، در یک سند از حضور «وابسته بازرگانی» کانادا در ایران در سال ۱۳۳۷ش/۱۹۵۸م و همزمان با عملی شدن تأسیس سفارت کانادا در تهران یاد شده است که از سوی مقامات انگلستان در ایران منصوب شده بود (سند شماره ۲۱).

روند تأسیس سفارت و برقراری روابط مستقیم میان دو کشور

روابط رسمی و مستقیم سیاسی میان ایران و کانادا در اسفند سال ۱۳۳۴ش/مارس ۱۹۵۶م برقرار شد و علی معتمدی، نخستین سفیر (وزیرمختار) ایران، یک ماه بعد و در ابتدای سال ۱۳۳۵ش به اتاوا اعزام شد. معتمدی یک

ساختمان شامل چند اتاق در اتاوا اجاره و کار خود را به همراه چند کارمند آغاز کرد. مدتی بعد، سفارت به ساختمانی مجلل و بزرگ در یکی از بهترین نقاط شهر منتقل شد.^۵ با این حال، تأسیس سفارت کانادا در تهران حدود دو سال تا اواخر سال ۱۳۳۶ ش/اوایل سال ۱۹۵۸ م طول کشید. از محتوای اسناد مرتبط با موضوع، شامل نامه‌های مبادله شده میان سفارت ایران در اتاوا با وزارت امور خارجه، چنین پیداست که تغییر و تحولات سیاسی داخلی کانادا از عوامل اصلی این تأخیر بوده است. بنا بر گزارش مورخ ۱۳۳۶/۱۱/۲۴ معتمدی به وزارت امور خارجه که بر اساس اظهارات مقامات کانادایی تنظیم شده، اگرچه تأسیس نمایندگی سیاسی کانادا در ایران جزو برنامه‌های دولت لیبرال بوده، اما به دلیل "تغییر اوضاع" به تأخیر افتاده و دولت محافظه کار نیز به دلیل روبه‌رو شدن با "انحلال مجلس و بحران" از این کار بازمانده است. بر اساس همین گزارش، دولت کانادا ضمن اظهار تأسف بابت این تأخیر، تأسیس سفارت کانادا در ایران را "در رأس برنامه وزارت امور خارجه" این کشور پس از روی کار آمدن دولت جدید اعم از اینکه لیبرال یا محافظه کار باشد اعلام کرده است (سند شماره ۱۹). بر اساس نامه بعدی معتمدی که پس از استقرار دولت جدید در کانادا و به دنبال مراسم تودیع او و دیدار با نخست‌وزیر، وزیر امور خارجه و معاون وزیر امور خارجه کانادا تنظیم شده، به عوامل دیگری مانند "نداشتن اعتبار و اشخاص ذی‌صلاحیت" در خصوص این تأخیر نیز اشاره شده و بر پیگیری جدی موضوع تأکید شده است (سند شماره ۲۰). در یکی از اسناد موجود در آرشیو کانادا نیز به پیگیری‌های معتمدی در این زمینه اشاره شده است (سند شماره ۲۱).^۶

از قرار معلوم، پس از پایان مأموریت معتمدی در سفارت ایران در کانادا و انتصاب او به عنوان سفیر ایران در لاهه، وزارت امور خارجه ایران طی تلگرافی

^۵ امیراصلانی، *کانادا، دیروز و امروز*، ۲۲۸.

^۶ بر اساس اسناد آرشیو کانادا، از سال ۱۹۵۵ م/۱۳۳۳ م دولت ایران پیگیری مبادله سفیر میان دو کشور بوده است و پیشنهادهای مختلفی میان دولتمردان و دیپلمات‌های کانادایی و از جمله سفیر این کشور در مصر درباره چگونگی پاسخ به درخواست ایران مطرح بوده است. در این اسناد ضمن اشاره به اصرار و حساسیت ایران در این زمینه و از جمله احتمال نارضایتی دولت ایران از کم‌توجهی به این کشور در مقایسه با کشورهای دیگر و از جمله کشورهای عرب، گزینه‌های مختلف از جمله فرستادن نماینده تجاری، تعیین سفیر غیرمقیم و فرستادن سفیر و نماینده تجاری به همراه یکدیگر مورد بحث قرار گرفته است. بنگرید به Library and Archive Canada /Reference Number: RG20-A-4, Volume: 1701, File: 817-I5-2, pt 1, pp. 53-78.

به شمس‌الدین قریب که در مقام کاردار موقت ایران تا آمدن سفیر جدید - محمود اسفندیاری - مسئولیت اداره سفارت ایران را بر عهده داشت، موضوع تأسیس سفارت کانادا در ایران را پیگیری کرده است. قریب نیز در نامه‌ای به وزارت امور خارجه با اشاره به تأکید مقامات کانادایی بر تأسیس نمایندگی سیاسی کانادا در آینده نزدیک (در متن: به زودی)، از سخنان نخست‌وزیر کانادا درباره ضرورت این کار در پارلمان کانادا (در متن: مجلس شورا) یاد کرده است. بنا بر همین نامه، روز بعد از این سخنان، رئیس اداره خاورمیانه در تماس تلفنی با قریب خواهان دیدار با وی شده و ضمن تأکید دوباره بر تأسیس نمایندگی در ایران این پرسش را پیش کشیده که آیا دولت ایران مایل است نمایندگی دو طرف در سطح "سفارت کبرا" باشد یا "سفارت" (سند شماره ۲۲). از پاسخ دولت ایران به این پرسش آگاهی‌ای در دست نیست، اما با توجه به تحولات بعدی وضعیت سفارت دو کشور چنین پیداست که موضوع در حد همان سطح سفارت دنبال شده است.

در آبان سال ۱۳۳۷ و در حالی که موضوع تأسیس سفارت کانادا در ایران با اعزام سفیر (وزیرمختار) از سوی این کشور قطعی شده بود، رئیس تشریفات وزارت امور خارجه کانادا در دیدار با وزیرمختار جدید ایران، محمود اسفندیاری،^۷ درخواست کرده بود که با توجه به نزدیک بودن سفر نخست‌وزیر کانادا به تهران و تنگنای زمان برای اعزام سفیر پیش از آن، به پیشنهاد مقامات انگلستان الکساندر برودی با عنوان وابسته تجاری و کاردار (شارژدافر) این کشور پذیرفته شود تا مقدمات این سفر را پیگیری کند. اسفندیاری در گزارش این موضوع به نکات دیگری هم اشاره کرده که برای شناخت چگونگی ارتباط دو کشور پیش از تأسیس سفارت کانادا در تهران قابل توجه است. او از جمله به نقش مقامات انگلیسی در مناسبات دو کشور تا این زمان اشاره کرده و اینکه بنا بر گفته رئیس تشریفات وزارت امور خارجه کانادا از آنجا که وزیرمختار کانادا در ایران با تصویب ملکه انگلستان تعیین خواهد شد، تا انجام این کار نام وزیرمختار محرمانه خواهد بود و در معرفی فرد در نظر گرفته شده اشاره کرده که او از

^۷ بر اساس پروتکل چهار صفحه‌ای مربوط به تشریفات پذیرش سفیر جدید ایران در اتاوا که به امضای منشی فرماندار کل کانادا رسیده است، محمود اسفندیاری در ۱۲ نوامبر سال ۱۹۵۸م/۲۱ آبان ۱۳۳۷ش در مراسمی اعتبارنامه خود را به فرماندار کل کانادا تحویل داد. بنگرید به آرشیو وزارت امور خارجه، اسناد شماره‌های SH1333.41-k5-p250.5-4,5,6,7.

صاحب‌منصبان عالی‌رتبه وزارت خارجه و جزو هیئت نمایندگی کانادا در امور سازمان ملل متحد است. رئیس تشریفات همچنین درخواست کرده‌خیلی با احتیاط و محرمانه‌که دولت کانادا مایل است با وجود اقدام مقامات انگلیسی در تعیین کاردار موقت کانادا (برودی) در تهران، از آن پس امور میان دو کشور فقط از مسیر سفارت‌خانه‌های دو کشور دنبال شود (سند شماره ۲۳).^۸

نخستین سفیر کانادا در ایران

سرانجام وزارت امور خارجه کانادا در ۷ نوامبر سال ۱۹۵۸/م ۱۶ آبان ۱۳۳۷ش در نامه‌ای به وزیر خارجه ایران، علی‌اصغر حکمت، جورج برنارد سامرز را به عنوان نخستین وزیرمختار (Legation) کانادا در ایران معرفی کرد و از آمادگی این کشور برای ارتقای نمایندگی این کشور تا سطح سفارت (Embassy) در صورت تمایل دولت ایران خبر داد. در این نامه همچنین بار دیگر کاردار موقت (شارژدافر) بودن الکساندر برودی تا زمان استقرار وزیرمختار یادآوری شده است (سند شماره ۲۴). سفیر ایران در کانادا همچنین پیشینه کاری جورج برنارد سامرز (سند شماره ۲۵) را که به پیوست نامه‌ای از سوی رئیس تشریفات وزارت امور خارجه کانادا دریافت کرده بود به دفتر مخصوص شاهنشاهی فرستاد. یادداشت مورخ ۲۴ دسامبر ۱۹۵۸/م ۳ دی ۱۳۳۷ش نیز حکایت از موافقت شاه ایران با سفارت فوق‌العاده و وزیرمختاری سامرز دارد (سند شماره ۲۶). بر اساس اسناد موجود، وزیرمختار ایران در کانادا و دوستان او پیش و پس از اعزام سامرز میهمانی‌هایی را به افتخار او ترتیب داده بودند (اسناد شماره ۲۷ و ۲۸).

^۸ با توجه به وابستگی کامل امور کانادا به انگلستان تا دهه ۱۹۳۰ میلادی، بسیاری از امور مرتبط با ایران و کانادا ذیل سیاست‌ها و برنامه‌های دولت انگلستان قرار داشت. هنگامی که در سال ۱۹۰۴/م ۱۲۸۳ش دولت انگلستان کوشید از مشارکت دیگر کشورها در امتیاز نفت داری بهره‌مند شود، به سراغ لرد استراتکونا (Lord Strathcona) رفت که ثروت هنگفتی در کانادا به دست آورده و موجب راه‌آهن سراسری کانادا بود و او حاضر به کمک به داری در این زمینه شد. بنگرید به علی‌اصغر شمیم، *ایران در دوره سلطنت قاجار* (تهران: انتشارات بهزاد، ۱۳۸۷)، ۲۹۰-۲۹۱. در نگاه ایرانیان نیز کانادا جزو مستعمرات انگلستان در نظر گرفته می‌شد. برای نمونه، عین‌السلطنه در گزارش تحولات دوران جنگ جهانی نخست می‌نویسد: «مستعمرات انگلیس کانادا و استرالیا و غیره به وجه اتم و اکمل از وطن مادری خود همراهی می‌کنند.» به نوشته همو، انگلستان در این دوران از کانادا گندم وارد ایران می‌کرد و در ابتدا قرار بود رضاشاه را به کانادا تبعید کنند. بنگرید به قهرمان‌میرزا سالور عین‌السلطنه، *روزنامه خاطرات عین‌السلطنه* (تهران: اساطیر، ۱۳۷۴)، جلد ۶، ۴۳۸، ۱۰، ۷۸۹۷ و ۷۹۶۹. همچنین، برای شناخت رایج در ایران از کانادا و تحولات آنجا در دوره ناصری بنگرید به محمدحسن خان اعتمادالسلطنه، *تاریخ منتظم ناصری* (تهران: دنیای کتاب، ۱۳۶۷)، جلد ۲، ۱۱۶۰ و ۱۱۶۵؛ جلد ۳، ۱۵۶۵، ۱۶۴۷ و ۱۸۶۹ و ۱۹۹۹.

پس از ورود و استقرار سفیر کانادا در تهران، محمود اسفندیاری در گزارشی به وزارت امور خارجه پیرامون مقام و جایگاه سامرز، روند اعزام او، برگزاری مراسم مرتبط با این اعزام و بازتاب انتصابش در نشریات کانادایی توضیحاتی عرضه کرد (سند شماره ۲۹). چنان که از این توضیحات برمی آید، عکس‌ها و بریده‌نشریات نیز به پیوست این گزارش برای وزارت امور خارجه فرستاده شده بود. در اسناد دریافت‌شده از آرشیو وزارت امور خارجه در جریان اجرای این پژوهش این پیوست‌ها موجود نبودند. از سوی دیگر، سامرز نیز یک بار در مسیر سفر خود از نیویورک—طبق نامه محمود اسفندیاری به وزارت امور خارجه (سند شماره ۳۰)—و بار دیگر پس از استقرار در تهران در نامه‌هایی به سفارت ایران در اتاوا ضمن سپاس‌گزاری از میهمانی‌های برگزارشده به افتخار او، گزارش مراحل سفر خود و از جمله توقف در بیروت و دیدار با سفیر و کاردار ایران در آن شهر، چگونگی استقرار در تهران و ارائه اعتبارنامه خود به شاه ایران را ارائه کرده است (سند شماره ۳۱).

بدین ترتیب، در روندی حدوداً دو ساله و با فرازونشیب‌هایی سفارت‌های دو کشور در پایتخت‌های یکدیگر تأسیس شدند. از آن پس، روند مسافرت‌های مقامات رسمی دو کشور آغاز شد و روابط در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، و فرهنگی گسترش یافت؛ روندی که تا سال ۱۳۵۷ش/۱۹۷۸م کماکان ادامه داشت و سفر شاه ایران به کانادا در ۱۳۴۴ش/۱۹۶۶م و سفر ملکه ایران در ۱۳۵۰ش/۱۹۷۱م به این کشور از یک سو و سفر وزیر خارجه کانادا در ۱۳۴۸ش و رئیس مجلس سنای این کشور در ۱۳۵۰ش به ایران از سوی دیگر از جمله نقاط اوج آن بود.

وقوع انقلاب در ایران و پیامدهای آن روابط دو کشور در ۴۳ سال بعد (۱۹۸۰-۲۰۲۲م/۱۳۵۸-۱۴۰۳ش) را وارد مرحله تازه‌ای کرد؛ مرحله‌ای که “ناپایداری” و “تنش متناوب” مهم‌ترین ویژگی آن بوده است. در مقابل، در این دوران مهاجرت گسترده ایرانیان به کانادا که جمعیت چند ده هزار نفری آنها را به صدها هزار نفر افزایش داده است، زمینه‌ساز نوع دیگری از روابط میان ایران و کانادا شد که با توجه به فرازونشیب شدید روابط سیاسی میان دو کشور می‌باید از آن بیشتر به “روابط اجتماعی-مهاجرتی” میان دو کشور یاد کرد.

پیوست‌ها

پیوست شماره ۱. نمایندگان سیاسی ایران در کانادا و کانادا در ایران (۱۳۳۵-۱۳۵۹ش/۱۹۵۶-۱۹۷۹م)

نمایندگان سیاسی ایران در کانادا^۹

نام و نام خانوادگی	دوره زمانی مأموریت	توضیحات
علی معتمدی	۲۰ اسفند ۱۳۳۴ تا مرداد ۱۳۳۷	برقراری روابط در اسفند ۱۳۳۴ و تأسیس سفارت ایران در فروردین ۱۳۳۵
محمود اسفندیاری	آبان ۱۳۳۷ تا آبان ۱۳۴۱	بر اساس اسناد موجود، در فاصله جابه‌جایی دو سفیر، شمس‌الدین غریب در مقام کاردار موقت عهده‌دار امور سفارت بود. ^{۱۰} محمود اسفندیاری از آبان تا ابتدای دی‌ماه ۱۳۳۷ وزیرمختار و پس از آن با ارتقای سفارت به درجه سفارت کبری به مرتبه سفیر کبیر ارتقاء یافت.
نورالدین کیا	آبان ۱۳۴۱ تا آبان ۱۳۴۵	
محسن مرآت اسفندیاری	اردیبهشت ۱۳۴۶ تا اسفند ۱۳۴۹	بر اساس اسناد موجود، ظاهراً در فاصله جابه‌جایی ورود سفیر (آبان ۱۳۴۵ تا اردیبهشت ۱۳۴۶) کاردار موقت، ع. بشیرالهی، عهده‌دار اداره سفارت ایران در اتاوا بوده است. ^{۱۱}
محمد معظمی گودرزی	اسفند ۱۳۴۹ تا دی ۱۳۵۱	بر اساس اسناد در تاریخ ۱۳۴۹/۱۲/۱۰ ضیاءالدین قهراری کاردار موقت بوده است. ^{۱۲}
پرویز عدل	دی ۱۳۵۱ تا آبان ۱۳۵۳	
فضل‌الله رضا	آبان ۱۳۵۳ تا آذر ۱۳۵۷	
ابوالحسن بختیار	آذر ۱۳۵۷ تا پیروزی انقلاب اسلامی	
احمد کاظمی موسوی	از پیروزی انقلاب اسلامی تا خرداد ۱۳۵۸	
سید محمد حسین عادل	خرداد ۱۳۵۸ تا شهریور ۱۳۶۰	کاردار موقت

^۹ دفتر آموزش و ارزشیابی، سیاست‌گذاران و رجال سیاسی در روابط خارجی ایران (تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۶۹).

^{۱۰} آرشیو وزارت امور خارجه، سند شماره ۵-۹-p250.41-k5-SH1333.

^{۱۱} آرشیو وزارت امور خارجه، سند شماره ۴۲-۴۱-۴۱۰۴-p410.4-k7-SH1342.

^{۱۲} آرشیو سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، سند شماره ۰۰۰۳-۰۰۰۴۱۵-297-NLAI.

نمایندگان سیاسی کانادا در ایران

نام و نام خانوادگی	سال انتصاب	توضیحات
ژرژ برنارد سامرز George Bernard Summers	۱۳۳۷ / ۱۹۵۸	ابتدا وزیرمختار و سپس سفیر
تامس پاول مالون Thomas Paul Malone	۱۳۴۱ / ۱۹۶۳	سفیر
کریستوفر کامپل ابرتز Christopher Campbell Eberts	۱۳۴۶ / ۱۹۶۷	سفیر
جیمز جورج James George	۱۳۵۱ / ۱۹۷۲	سفیر
کنت داگلاس تیلور Kenneth Douglas Tylor	۱۳۵۶ / ۱۹۷۷	سفیر

در سال ۱۳۵۹ سفارت تعطیل و تبدیل به دفتر حفاظت از منافع کانادا، مستقر در سفارت دانمارک، شد.

پیوست ۲. گاه‌شمار روابط سیاسی ایران و کانادا (۱۳۳۴ - ۱۳۹۹ ش/۱۹۵۶ - ۲۰۲۰ م)^{۱۳}

۱۹۵۵/۱۳۳۴: برقراری روابط سیاسی رسمی میان دو کشور

۱۹۵۶/۱۳۳۵: تأسیس سفارت ایران در اتلوا

۱۹۵۹/۱۳۳۷: تأسیس سفارت کانادا در تهران / گسترش تدریجی مناسبات سیاسی، اقتصادی و علمی-آموزشی میان دو کشور در دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰/۱۹۶۰ و ۱۹۷۰

^{۱۳} محمود رضا برازش، *آشنایی با کشورهای جهان: کانادا* (مشهد: انتشارات آفتاب هشتم، ۱۳۸۸)؛ مرضیه ساقیان، *کانادا* (تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴)، ۱۹۸-۱۹۷؛ «پیشینه روابط ایران و کانادا»، دسترس‌پذیر در

<https://old.iranintl.com>;

«گذری بر روابط ایران و کانادا در تاریخ»، دسترس‌پذیر در

<https://kiusk.ca> “Canada-Iran Relations,” at <https://www.canadainternational.gc.ca/iran/canada-iran/canada-iran.aspx?lang=eng>; “Timeline: Canada’s diplomatic relationship with Iran,” at <https://globalnews.ca/news/6389129/timeline-canada-iran-relationship> and <https://nationalpost.com/pmn/news-pmn/canada-news-pmn/a-timeline-of-the-relationship-between-iran-and-canada/>; “Canada-Iran relations before and since PS752,” at <https://www.toronto.com/news-story/10303656-canada-iran-relations-before-and-since-ps752>.

۱۳۵۸/۱۹۷۹: کمک سفارت کانادا در مخفی شدن شش نفر از اعضای سفارت ایالات
متحده آمریکا به مدت ۷۹ روز پس از تصرف آنجا توسط دانشجویان ایرانی

۱۳۵۹/۱۹۸۰: خروج شش آمریکایی با پاسپورت کانادایی از ایران، خروج سفیر (تیلور)
و بسته شدن سفارت کانادا در تهران. تعیین سفارت دانمارک به عنوان حافظ منافع
کانادا در ایران و تبدیل نمایندگی ایران به سطح کاردار در کانادا

۱۳۶۷/۱۹۸۸: اعزام ناظران نظامی کانادا به ایران برای نظارت بر برقراری آتش‌بس
میان ایران و عراق

۱۳۶۹/۱۹۹۰: از سرگیری روابط سیاسی میان دو کشور و تعیین سفیر کانادا در ایران
پس از ده سال / گسترش مناسبات تجاری میان دو کشور

۱۳۹۱/۲۰۱۲: بسته شدن سفارت کانادا در تهران و اخراج دیپلمات‌های ایرانی از
کانادا/ تعیین سفارت ایتالیا به عنوان حافظ منافع این کشور در ایران در پی بالا گرفتن
مناقشه بر سر برنامه هسته‌ای ایران

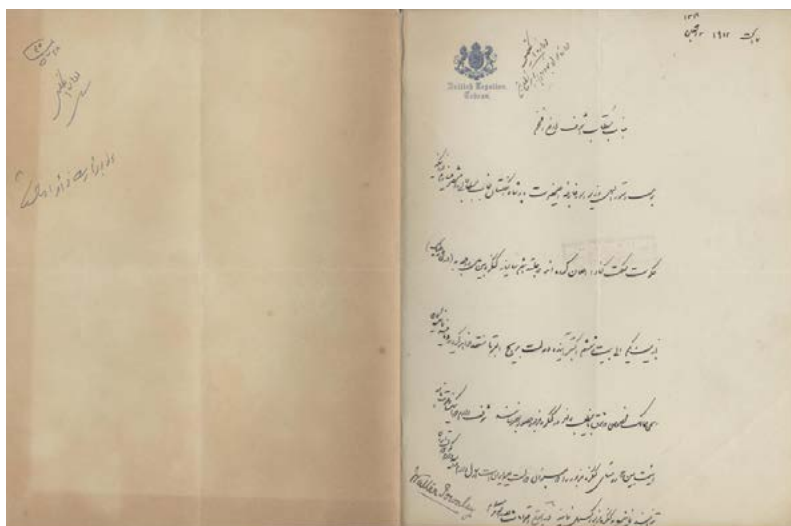
۱۳۹۴/۲۰۱۵: پیشگامی کانادا در صدور قطعنامه پیرامون وضعیت حقوق بشر در ایران

۱۳۹۵/۲۰۱۶: اظهار تمایل جاستین ترودو برای برقراری دوباره مناسبات سیاسی
میان دو کشور/ رأی دادگاه عالی استان آنتاریو به مصادره دارایی‌های غیردیپلماتیک
ایران به ارزش ۱۳ میلیون دلار

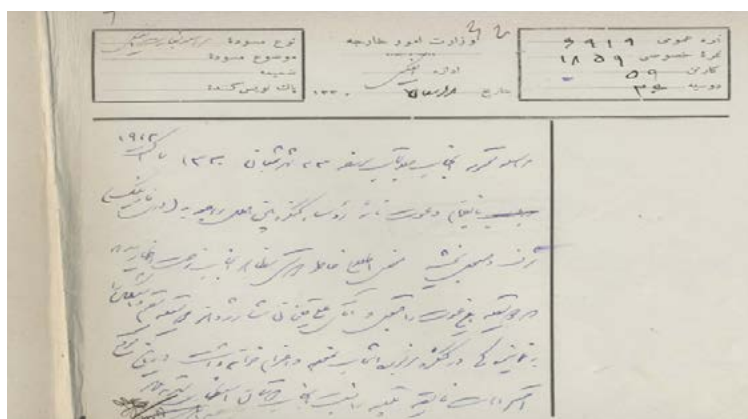
۱۳۹۷/۲۰۱۸: تصویب طرح توقف گفت‌وگوهای مربوط به از سرگیری روابط دو کشور
در پارلمان کانادا در پی خروج آمریکا (دونالد ترامپ) از توافق‌نامه جامع همکاری بر سر
برنامه هسته‌ای ایران (برجام)

۲۰۲۰-۲۰۲۴/۱۳۹۹-۱۴۰۳: رویارویی دولت کانادا با دولت ایران در پی
سقوط هواپیمای مسافربری اوکراینی با اکثریت مسافران عازم کانادا در اثر
شلیک موشک توسط نیروهای نظامی ایران و ادامه تنش در روابط دو کشور

پیوست ۳: اسناد^{۱۴}

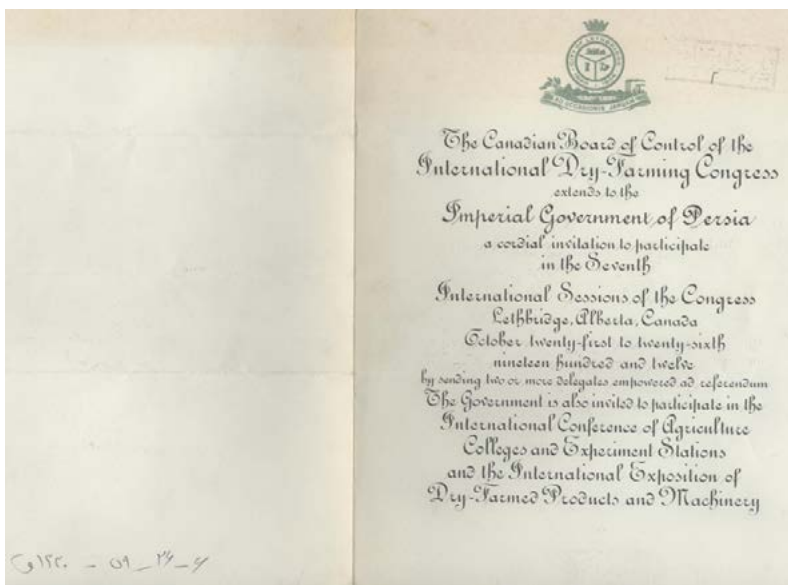

۱. سند شماره GH1330-K59-P26-2، آرشیو وزارت امور خارجه

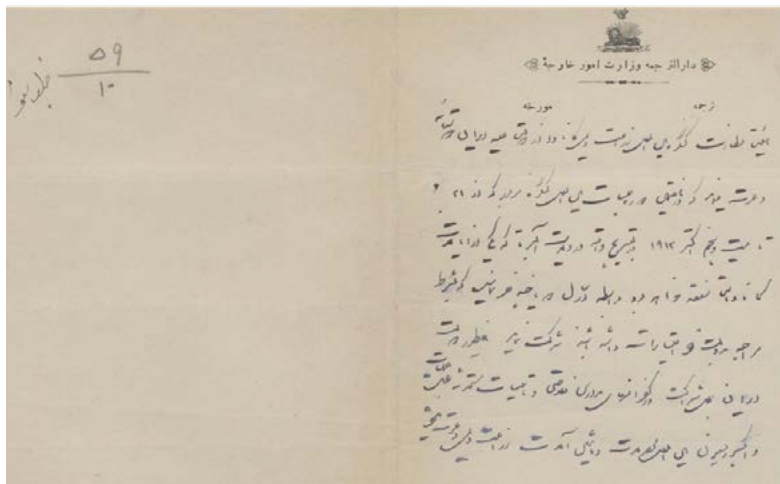

۲. سند شماره GH1330-K59-P26-1، آرشیو وزارت امور خارجه

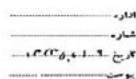
^{۱۴} برای بازیابی اسناد در آرشیوهای وزارت امور خارجه ایران و سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران از همکاری خانم بهاره زرگری، پژوهشگر مطالعات آرشیوی، بهره برده‌ام. وامدار و سپاس‌گزار ایشان هستم.

۳. سند شماره ۶-GH1330-K59-P26، آرشیو وزارت امور خارجه

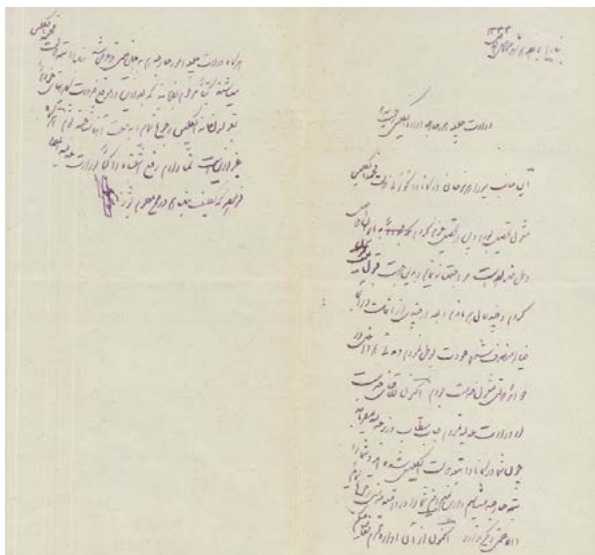

۴. سند شمار، ۴-GH1330-59-P10، آرشیو وزارت امور خارجه

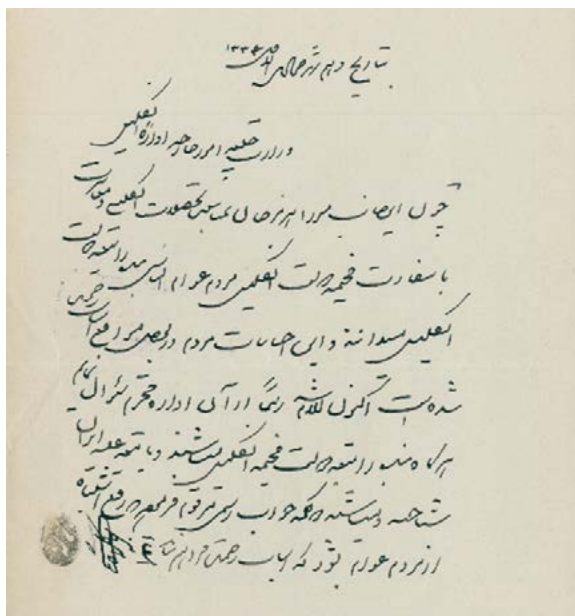

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مجلس شورای ملی
روزنامه رسمی
شماره ۱۰۰
تاریخ ۱۳۰۲

۷. سند شماره ۱-۴۹-۱۳۳۳-۱، آرشیو وزارت امور خارجه

۸. سند شماره ۱-۴۹-۱۳۳۳-۱، آرشیو وزارت امور خارجه

[illegible][illegible]

۲
 بهتہ وضع و ساز، ہم دوس خودی و در بہا است خطہ دین ایران مذکورہ و جاننا را، مرا کہ از بہتہ

بیکارزہ سٹریٹ، انام وارڈ، آباد کراچی
Babayan's Limited
30-34 King Street East.
Toronto Canada

[illegible]

محمد علی قزوینی

۹. اسناد شماره ۵، 4، SH1306-K38-P32، آرشیو وزارت امور خارجه

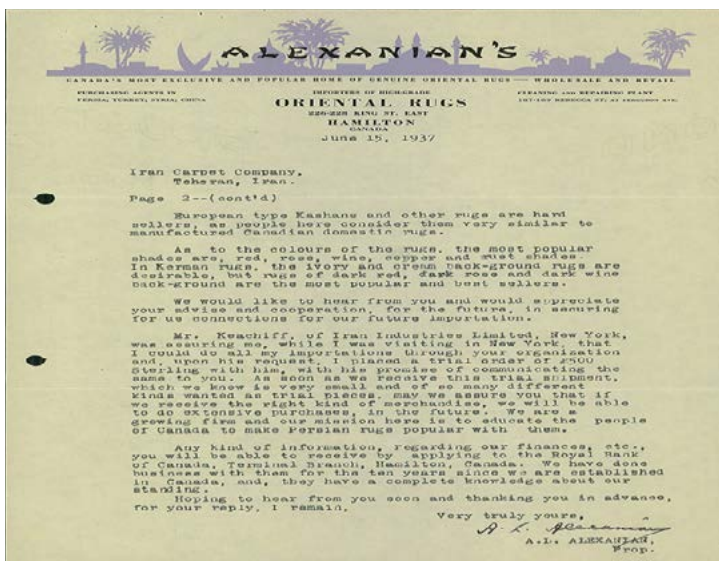
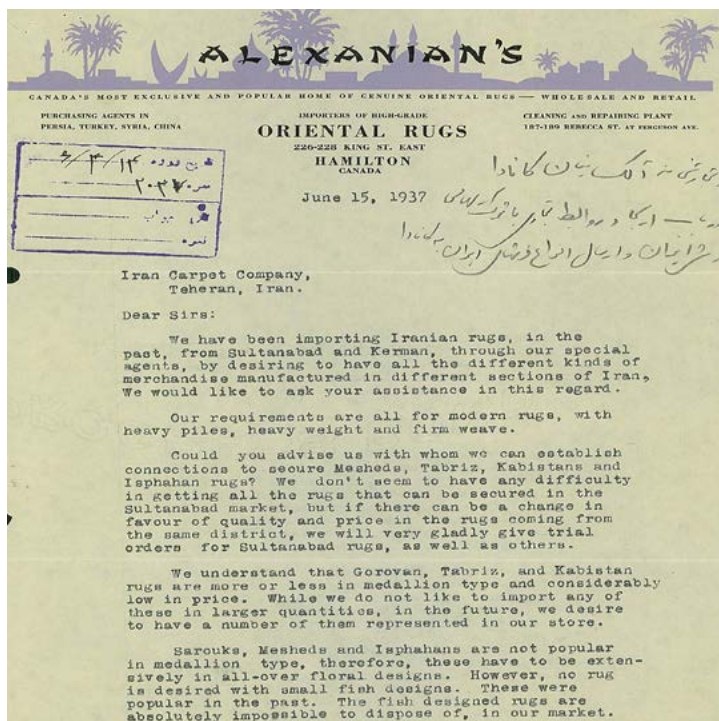
۱۳۰۹
۱۳۰۹
۱۳۰۹

در درجہ در درجہ

[illegible]

۱۳۵۵ / ۱۱ / ۱۵
 ۱۳۵۵ / ۱۱ / ۱۵
 ۱۳۵۵ / ۱۱ / ۱۵
 ۱۳۵۵ / ۱۱ / ۱۵

۱۰. سند شماره SH1306-K38-P32-6، آرشیو وزارت امور خارجه

۱۱. اسناد شماره NLAI-244-000163-0033-36، آرشیو سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

تاریخ روابط ایران و کانادا: از نخستین پیوندها تا تأسیس سفارت

August 13, 1937

Iran Carpet Corporation,
10 West 33rd St.,
New York City, N. Y.

Dear Sirs:

We thank you for your favour of the 11th instant.

In regard to our trial order of £500 Sterling, we would be willing to remit £200 Sterling through Bank Milli, Iran, against inland road bill customs declaration certificate, and a copy of the invoices. For the remaining £300, The Iran Carpet Company, Limited, can draw on us against ocean Bill of Ladings, through Chase National Bank of New York. All of the Canadian chartered banks have the agencies for the Chase National Bank, and therefore, we have not had any difficulty in the past in our transactions with Iran.

Regarding the shipping of the rugs, we would request the Iran Carpet Company, Limited, to put on the bales, 'A.L.A.' Hamilton, Canada'. We would prefer the said shipment to come through Haim Nathaniel Agencies, in Iran, instead of Mesopotamia, Iran corporation, or any other agencies, as, from experience in the past, we have found the Haim Nathaniel service more satisfactory and prompt. Although, they are just a little higher than the other firms.

According to the above arrangement, the goods come through railroad to Beirut, Syria, and from there, are shipped through one of the American Merchant Marines, transit via New York to Hamilton, Canada. The Haim Nathaniel Agency in Sultanabad is very familiar, regarding the shipments to be sent to us, and, we are sure that they will give all the information, if requested from them.

We are sorry to understand that you have been under the impression that we are doing retail business only. In fact, our firm is one of the three largest in Canada, importing and distributing Oriental rugs.

August 13, 1937

Iran Carpet Corporation,
10 West 33rd St.,
New York City, N.Y.

Page 2--(cont'd)

During the last two or three years we had curtailed our Iranian importations, on account of so many sudden changes and restrictions, and had made commitments in India and Greece, which, otherwise, should be done in Iran under normal conditions.

You state, that the commission of the Iran Carpet Company for their purchases is 10%, which we think is too high. Our practice, in the past, has always been to pay 5% to our buyers in Iran. 10% commission is not the first cost, because on top of that we will pay here, 40% on the actual 10% which amounts to 14%. On that 14% there is a duty of 8% sales tax, and 3% excise tax, which brings up the initial 10% commission, paid in Iran, to an actual cost of 16%. This is a big advance on the first cost. However, if this has been the practice of the Iran Carpet Company with other importers in New York, or elsewhere, then we will be quite willing to agree to it. It may be that the actual cost of merchandise bought through Iran Carpet Company, will be less than if it was purchased through various buyers in Sultanabad or elsewhere in Iran.

We would like the Iran Carpet Company to forward this shipment as soon as they are able to do so, without waiting for one or two sample pieces from Shiraz or elsewhere, that they are not able to secure, as it is not worth while to wait. Regarding Kerman rugs, we have at present contracted some orders in Kerman and we will not be able to place any orders until our contract expires with our Kerman agents.

In a separate parcel, we are sending to Iran Carpet Company of Teheran, blank copies of the official Canadian invoice forms, which will be used by them for invoicing merchandise shipped to Canada. Other invoices or forms are not legal, and the customs department will not pass them.

August 13, 1937

Iran Carpet Corporation,
10 West 33rd St.,
New York City, N.Y.

Page 3--(cont'd)

The writer may pass through New York with his family, next week, and he may try to arrange to stop in New York and see Mr. Kiachif personally.

Please write at once, if Mr. Kiachif will be in his office during the next week and in what days.

Very truly yours,

ALEXANIAN'S ORIENTAL RUGS,

A.I. ALEXANIAN,
Prop.

۱۲. اسناد شماره ۳۲، ۳۱، NLAI-244-000163-0025، آرشیو سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

تاریخ روابط ایران و کانادا: از نخستین پیوندها تا تأسیس سفارت

نوع خط	۱۰۱۲	وزارت امور خارجه	موضوع مسوده
نوع	۲	اداره کل	شماره
دوسه		اداره	مشتول یا کتوبس
تاریخ تحریر	۱۳۰۹/۰۹/۱۳	تاریخ یا کتوبس	تاریخ ثبت و خروج
۳۸		عنوان مسوده	۱۳۰۹/۰۹/۱۳

آمرت در دوز

۱

رسمی

۱۳. سند شماره SH1309-K27-P52.327-17، آرشیو وزارت امور خارجه

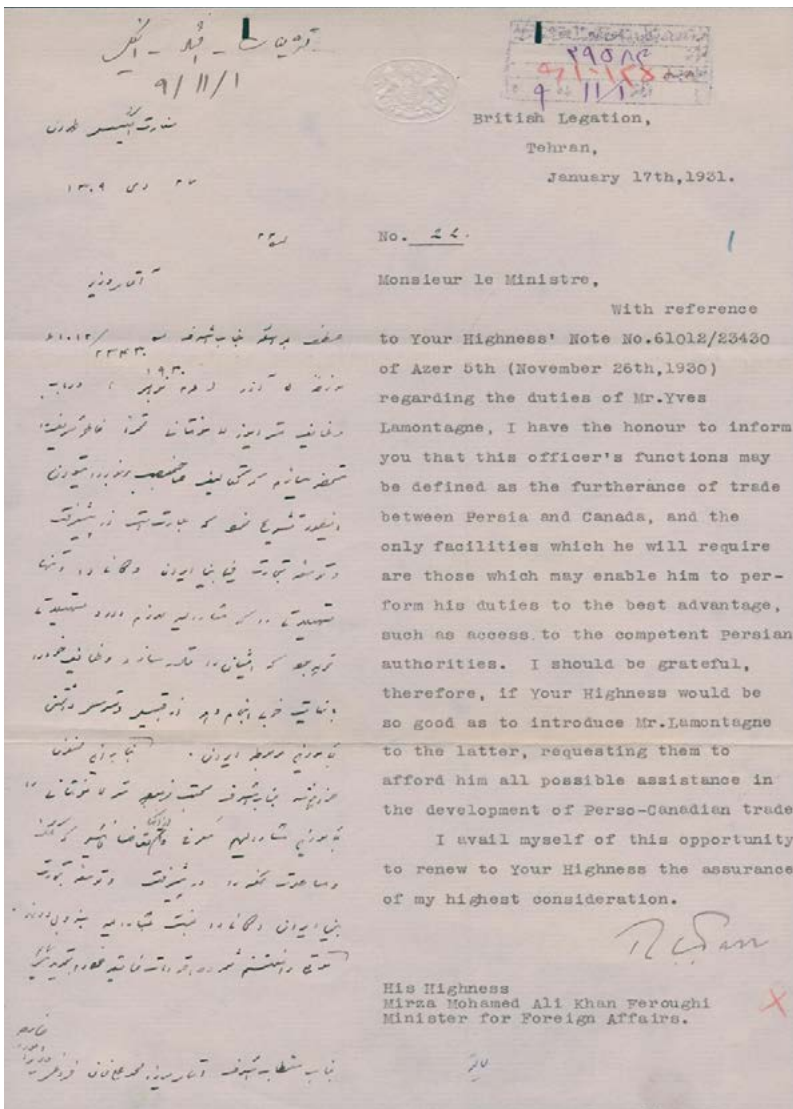
نوع خط	۱۰۱۲	وزارت امور خارجه	موضوع مسوده
نوع	۲	اداره کل	شماره
دوسه		اداره	مشتول یا کتوبس
تاریخ تحریر	۱۳۰۹/۰۹/۱۳	تاریخ یا کتوبس	تاریخ ثبت و خروج
۳۸		عنوان مسوده	۱۳۰۹/۰۹/۱۳

آمرت در دوز

۱

رسمی

۱۴. سند شماره SH1309-K27-P52.327-8، آرشیو وزارت امور خارجه

۱۵. سند شماره SH1309-K27-P52.327-17، آرشیو وزارت امور خارجه

تاریخ روابط ایران و کانادا: از نخستین پیوندها تا تأسیس سفارت

نمبر ۱۸۲۲ ضمیمہ

ذو القعدة الحرام

[illegible]

471-155

۹/۱۱/۲۰۰۵

K

۲۷

ایران نامگ، سال ۷، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴/۲۰۲۶

۱۳۴۴
۲۵ / ۱۱ / ۴۵
سجستانه

جناب آقای وزیر امور خارجه

سه روز قبل آقای وانگتیرمدیرکل وزارت امور خارجه خواهش کرد برای مذاکره در مجلس بدیدار او بروم . در ملاقات اظهار داشت وزیر امور خارجه خیلی متأسف بود که بواسطه تجدید انتصاب و لزوم مسافرت به خارج موقت نشد این موضوع را تخمیناً به شما اعلام نمایند ولی پایین جانب دستورات داد و اندک ششما اطلاع بد هم که تأشیس نمایندگی سیاسی کانادا در ایران جز برنامه دولت لیبرال بود که نظریه ششرا و شش با تأخیر افتاد .

دولت محافظه کار نیز تصمیم داشت این تئیت را به موقع اجرا بگذارد که اینک مواجه با انحلال مجلس پسران شده ایم . بهر حال تکلیف دولت در اوایل بهار معلوم خواهد شد و اطمینان از اینکه دولت محافظه کاری کار بیاید یا دولت لیبرال چون هر دو این تصمیم را داشته اند سفارت کانادا در راس برنامه وزارت امور خارجه است و در بهار آیند و دایر خواهد شد و تأخیری که حاصل شد و خارج از حیطه قدرت هر دو دولت بود و موجب تأسف است و تصمیم اینست که موافقت دولت ایران سفیرگیری پایتخت فرستاده شود چون کلیه نمایندگیهای مادر خارجه مخصوصاً در رسانهای اخیر تجدید به سفارتگیری شده اند . به علاوه وضع ایران در خارجه برنامه و مناسبات فیما بین این کیفیت را تأیید مینماید و خواستند مراعات با اطلاع دولت ایران برسانند .

پس در ضمن امتنان از بیخام اواظهار داشتیم که البته دولت ایران انتظار داشت که نمایندگی سیاسی کانادا هر چه زود تر در ایران تأشیس کرد و خاصه که ایران یکی از اقوام صلح دین نقطه آسیا بشمار میرود و مناسبات نزدیکی با دول آزاد جهان از حیطه کانادا دارد و موقعی که دولت کانادا انتظار نمود نمایندگی تجاری شش در کراچی همین حاویت را در ایران نیز داشته باشد و وزارت امور خارجه ایران از

(۲)

این کیفیت ناراضی شد زیرا میل داشته کانادا در ایران نمایندگی سیاسی دایر کند و اینک این تصمیم موجب خوشوقتی است خاصه که از چند باینطرف مناسبات تجاری ایران و کانادا برپه فزونی گذارد و با برنامه های اصلاحی که دولت در نظر گرفته است میدان فعالیت برای صاحبان صنایع کانادا در ایران باز شده است .

تأشیس سفارتگیری هم تصویر یکم اشکالی نداشته باشد زیرا ایران در سال جاری عد و آزما موریتشای سیاسی خود را تجدید به سفارتگیری نمود و این کیفیت البته حاکی از نزدیکی مناسبات و دو ملت میباشد .

وزیر مختار - علی معتمدی

وزارت امور خارجه

در مذاکراتیکه بانگست وزیر و وزیر امور خارجه و معاون وزارت امور خارجه در موقع تودیع بحمل آوردیم بهر يك تفصیلاً لزوم ایجاد نمایندگی سیاسی کانا دارا در تهران خاطر نشاندان نمودیم اظهار داشتیم باینکه دو سال است ایران سفارتی در اتاواتود و در این مدت چند مرتبه با اولیای دولت سابق گفتگو کردیم ام به معاذیرند داشتن امتیازات خاصه در مصالحیت مطلب را بهمد موکل کردیم اندولی قبل از انتخابات اخیر مدیرکل وزارت امور خارجه صریحاً آمد و داد که پس از خاتمه انتخابات نتیجه هر چه باشد نمایندگی سیاسی کانا دارا را بران دایر خواهد شد و حالاً وقت آنست که باین وعد عمل شود. زیرا وضع بین المللی ایران و مناسبات تجاری شما با ماکه یوز و یوز و یوزی است تشدید روابط سیاسی و اقتصادی بین دو کشور را الزام مینماید و در کشوری مانند کانا دان نمیتوان گفت پول نیست یا دم شایسته یافت نشود و حتی موقعیکه از طرف وزارت تجارت کانا دان کسربازرگانی جهت ایراب معرفی شد از تهران بمن نوشتند که دولت انتظار دارد کانا دان نمایندگی سیاسی در ایران افتتاح کند و به کسربازرگانی اکتفا ننماید.

نگست وزیر مطلب را یاد داشت کرد و اظهار داشت بطوریکه اطلاع داری دولت تعویق علاوه بر محالیتی که عنوان شد به تعیین تکلیف دولت بود و حالاً وضع روشن شد و امیدواریم بزودی بتوانیم سفارت خود مانرا در تهران افتتاح کنیم.

ضمناً اظهار داشت خیلی علاقه داریم بتوانم در سان ایند و مسافرتی بایران بنمایم زیرا در چند سال قبل بترکیه رفته ام ولی ایران را ندیدیم ام اظهار داشتیم مسافرت جنبه مالی اسباب کمال خوشوقتی خواهد بود به علاوه لازم است تحقیق داد شود که هیئت های مختلف مرکب از روزنامه نگاران - نمایندگان پارلمان بازرگانان و ورزشکاران از دو طرف پروند و بیابند و همدیگر را بشناسند زیرا حدیثی مینماید که این قبیل

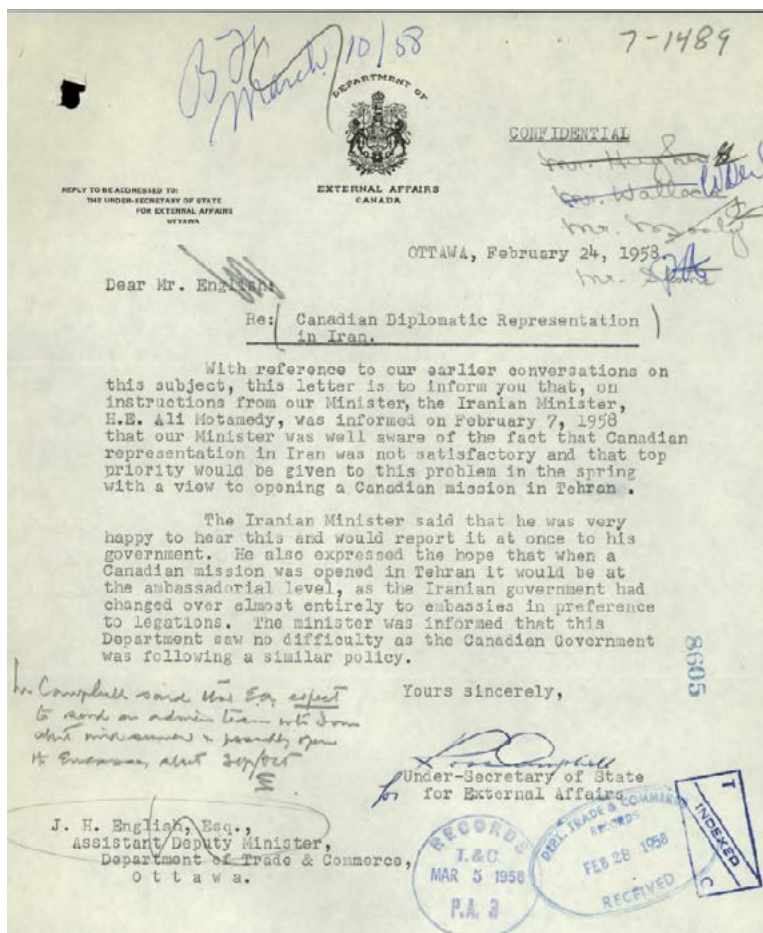
(۲)

مرادات ایجاد دولت مینماید و از لوازم اولیه معارفه دو کشوریکه از یکدیگر دور هستند میباشد.

وزیر امور خارجه نیز در همین زمینه آمد و داد و یوز بدم که با معاون وزارت امور خارجه مذاکره کردم اظهار داشت که وزیر امور خارجه یاد داشتی در این زمینه براه من فرستاد و پس از تصویب بود چه مطلب مورد مبالغه جدی قرار خواهد گرفت. ضمناً اگراتی در باب وضع زندگانی تهران و تهیه مقرر و غیره اکتانیه و غیره نمودیم بند و در ضمن مذاکرات نظردادیم که چون عراق هم با ما روابط بسیار نزدیک دارد هرگاه مصلحت بداند سکن است نمایند و شمار تهران سمت نمایندگی شمار در عراق نیزهده دارد بود و وگا هگا با نجا بود و مراجعت کند. این نظردا پسندیدند.

رئیس اداره خاور میانه اشعنان داد که مطلب را تا حصول نتیجه قطعی دنبال خواهد نمود.

ح
وزیر مختار - علی محمندی

21. Reference Number: RG20-A-4, Volume: 1701, File: 817-I5-2, pt 1, p 51, Library and Archive Canada

۵۳/۵/۱۳۴۷
۱۳۴۷/۵/۲۱

محرمانه

وزارت امور خارجه

پیرو تشرکات شماره ۸ مورخ ۸ مرداد ۱۳۴۷ در باره تاسیس نمایندگی کانادا در ایران احتراماً معروض میدارد
در نتیجه مذاکرات و اقدامات جناب آقای معتمدی مخصوصاً مذاکراتیکه در موضوع توبیخ پست و وزیر امور خارجه
فرمودند که گزارش ان طری شماره ۵۳ - ۴۵۵ مورخ ۱۳۴۷/۵/۵ تقدیم گردید * نامبردگان اطمینان دادند
که نمایندگی سیاسی کانادا در ایران بزودی تاسیس خواهد گردید * هفته گذشته نخست وزیر صحن بحث در باره
اوضاع خاورمیانه در مجلس شورای اظهار داشت دولت ایران و اسرائیل و لبنان با دولت کانادا رابطه سیاسی داشته
و نمایندگی در اتاوا دارند در صورتیکه سفیر کانادا در قاهره سمت وزیر مختار لبنان و سفیر کبیر در اتن سمت سفیر کبیر
در اسرائیل را دارا بود و در ایران کانادا نمایندگی * سلیسی ندارد باینجهت بزودی نمایندگی * سلیسی در این سه
ملکت تعیین خواهد گردید * روز بعد رئیس اداره خاورمیانه تلفظ نمایند و صحبت و تقاضا نمود ایشان را ملاقات
نمایم در موقع ملاقات ضمن ابراز خوشوقتی از اینکه بزودی نمایندگی سیاسی کانادا در ایران تاسیس خواهد گردید
اظهار داشت دولت کانادا امایل است بدانند ایادولت شاهنشاهی ایران میل دارد نمایندگی کی طرفین سفارت کبرا
باشد یا اینکه دولت کانادا نیز در تهران سفارت تاسیس نماید و خواهش نمود مراتب را نظر افاضل بد هم تاهرجه
زود تر بتوانند ترتیب تعیین نمایند * سیاسی و تاسیس نمایندگی را بد هند *

کاردار موقت شمس الدین هریب

رونوشت احتراماً حضور جناب آقای معتمدی سفیر کبیر شاهنشاهی ایران در لاهه تقدیم میگردد *

کاردار موقت - شمس الدین هریب

۲۲. سند شماره SH1333.41-k5-p250.5-9، آرشیو وزارت امور خارجه

۵۴۵-۱۰۴۴

۲۷/۸/۱۳

محرمانه سفوری

وزارت امور خارجه

روزی پنجمین ۱۵ ابان رئیس تشریفات وزارت خارجه کانادا از اینجانب خواهش نمود که برای موضوع مسمی نزد وی بیوم در ملاقاتی که از ایشان بعمل آوردم اظهار داشت به قرار تفرافی که از مقامات انگلیسی رسید به آقای الکساندر بیروی وابسته بازرگانی که اخیراً وارد تهران شده قرار است تا ورود و زیرمختار سمت کاردار داشته باشد وزارت خارجه تهران با اطلاع داده اند که طبق معمول باید معرفی نامه از وزیر خارجه کانادا داشته باشد رئیس تشریفات میقت وزارت خارجه تهران کاملاً حق دارد و تصور از جانب ما بود که است حالا هم معرفی نامه آقای بیروی را تهیه کردیم و این و منتظر مراجعت وزیر خارجه هستیم که با شما رسانند و فوری ارسال نمایم ولی چون تا چند روز دیگر نخست وزیر کانادا به تهران خواهد رسید و لازم است که کاردار کانادا در تشریفات حضور داشته باشد تقاضا داشت سفارت ایران در اتاوا مراتب را بوزارت متبوعه اطلاع داده و خواهند نماید آقای بیروی را به سمت کاردار کانادا پیشنهاد می نمود و معرفی نامه را هم پس از امضای سفارت خواهند داد که با سیاست سیاسی به تشریفات ارسال دارد اقدام و موافقت وزارت امور خارجه در این باب موجب امتنان و سپاسگزاری آنها خواهد شد اینجانب هم مساعدت داده و فوراً تگراف مؤشماره ۱۸ را مخابره و مراتب را مریض داشتم *

بعلاوه رئیس تشریفات میقت با کمال مسرت میتوانم شما اطلاع دهم که وزیر مختار کانادا در تهران تعیین شده و تقریباً پذیرش جهت وی خواسته خواهد شد و چون قبل از تصویب علیاحضرت ملکه انگلیس موضوع محرمانه است نمیخواهد اسم شخصی را که معین گردید به شما اطلاع دهم ولی برای اطلاع خود اینجانب دوستانه گفت که نامرد رئیس قسمت سازمان ملل وزارت خارجه است که فعلاً جزو هیئت

(۲)

نمایندگی کانادا در مجمع عمومی سازمان ملل شرکت دارد و یکی از صاحب منصبان عالی رتبه وزارت خارجه میباشد البته در موقع تقاضای پذیرش شرح حال ویرا تسلیم خواهند داشت که بوزارت متبوعه ارسال گردد *

بعلاوه از بیانات رئیس تشریفات که خیلی با احتیاط و سعی داشت که محرمانه باشد اینطور بر می آمد که دولت کانادا بیشتر تمایل دارد که امور فیما بین دولت ایران و دولت مستقیم و از مجرای سفارت ایران و ولایتی بپسند سفارت کانادا در تهران حل و فصل یابد و به همین لحاظ با اینکه مقامات انگلیسی راجع بکاردار کانادا در تهران اقدام کرده بودند موضوع را از مجرای سفارت ایران تعقیب نموده اند و خیلی خوشوقت خواهند شد که وزارت امور خارجه شاهنشاهی هم منبعد چنین ترتیبی را معمول

دارد *

وزیر مختار - محمود اسفندیاری

۲۳. اسناد شماره ۱۳، ۱۲-۵-۲۵۰-۵۴۵-۱۳۳۳-۱، آرشیو وزارت امور خارجه

(COPY)

THE SECRETARY OF STATE FOR EXTERNAL AFFAIRS
CANADA

Your Excellency,

Ottawa, November 7, 1958.

I have the honour to inform you that the Government of Canada has decided to appoint Mr. George Bernard Summers as first Minister of Canada to Iran. I should be most grateful if you would ascertain if His Imperial Majesty, The Shah, is disposed to grant His Agrément to Mr. Summer's appointment.

The nomination of a Minister of Canada is based on the understanding that the Government of Iran wishes that, at this stage, the diplomatic missions exchanged with Canada be at the level of legations. May I assure Your Excellency that whenever your Government desires to raise the level of the missions to embassies, the Government of Canada will be happy to join in taking this action.

In order that the Canadian Legation in Tehran may be established without delay, it would be most appreciated if you would now recognize Mr. A.B. Brodie as Chargé d'Affaires ad interim. This is particularly desirable in view of the arrival of the Prime Minister of Canada at Tehran next week.

The foregoing information was conveyed today to His Excellency Mr. Mahmood Esfandiari, Minister of Iran to Canada, who kindly agreed to transmit it to Your Excellency by telegram and to forward this letter.

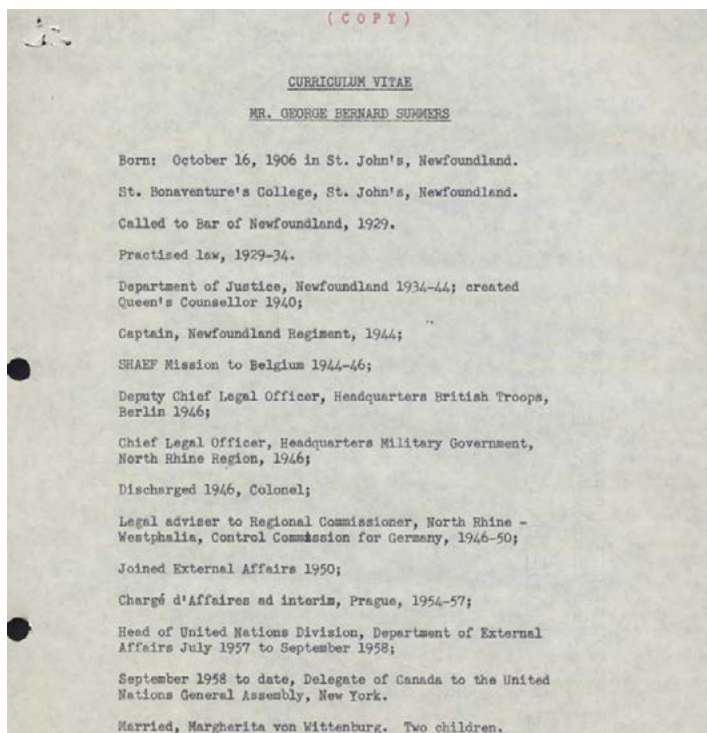
I would like to express my personal satisfaction at the implementation of the desire of the Government of Canada to reciprocate the action of the Government of Iran in establishing diplomatic connections between our two countries. It is my sincere desire that this will prove to be to our mutual advantage and substantially contribute to the development of ever-closer cooperation between Iran and Canada for the advancement of peace and human understanding throughout the world.

May I take this opportunity to extend to Your Excellency the assurances of my highest consideration.

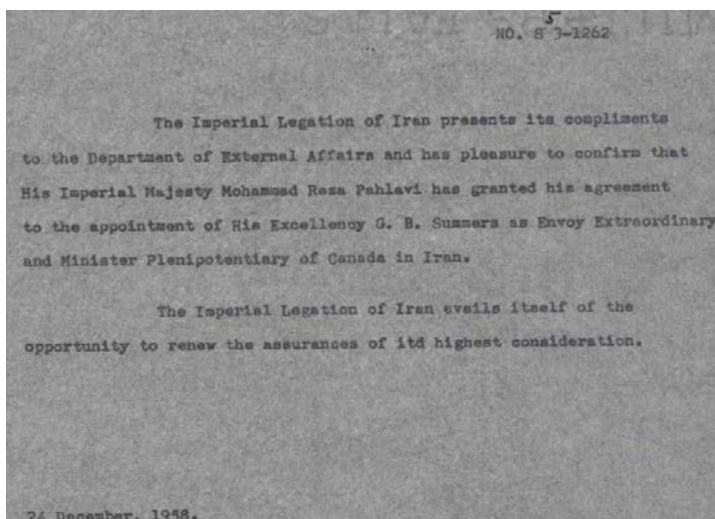
(SIGNED) SIDNEY SMITH.

His Excellency Ali Aschar Hekmat,
Minister of Foreign Affairs,
Tehran, Iran.

۲۴. سند شماره SH1333.41-k5-p250.5-27، آرشیو وزارت امور خارجه

۲۵. سند شماره ۲۹-۵-p250.5-k5-SH1333.41، آرشیو وزارت امور خارجه

۲۶. سند شماره ۳۹-۵-p250.5-k5-SH1333.41، آرشیو وزارت امور خارجه

333 Chapel Street,
8 January, 1959.

NO: ١٣٢٦-٥٥٣

Dear Mr. Summers,

It is with great pleasure that I am able to inform you that Mrs. Safandary and I are completing arrangements for cocktails here at my residence in honour of yourself and Mrs. Summers. The date is Friday, 16 January, 1959, from 6.00 to 8.00 p.m.

The guest list includes the list you so kindly provided, Cabinet Ministers, Heads of Missions, members of the Diplomatic Corps, Press, and friends.

I am looking forward to honouring you and Madame on this occasion,

Yours sincerely,

(Mahmoud Safandary)
Minister

His Excellency G.B. Summers,
214 Cobourg Street,
O T T A W A

٢٧. سند شماره SH1333.41-k5-p250.5-38، آرشیو وزارت امور خارجه

THE *Drake*

PARK AVENUE AT 56TH STREET • NEW YORK 22, N. Y.

TELEPHONE: PLAZA 5-0600

January 21, 1959.

My dear Mr. Esfandiari —

I am most grateful to you for all your many kindnesses to myself and my family during my last days in Ottawa before leaving to take up my post in Tehran.

I am deeply appreciative of the great honour which you did us in giving a reception on Friday last at which so many of the diplomatic corps, of the officers of the Department of External Affairs, members of the Government, and others together with our personal friends were entertained and said their farewells to us and wished us well in Iran.

It was most thoughtful of you to take the trouble to procure and send to me the book about Iran which I look forward to reading on my sea voyage.

The good wishes for our journey and for our stay in Iran which you and Madame Esfandiari conveyed so kindly cannot fail to be fulfilled. It will be a pleasant task indeed to get to know your country and to do all that is possible to strengthen and maintain the relations of deep and cordial friendship which exist between our countries.

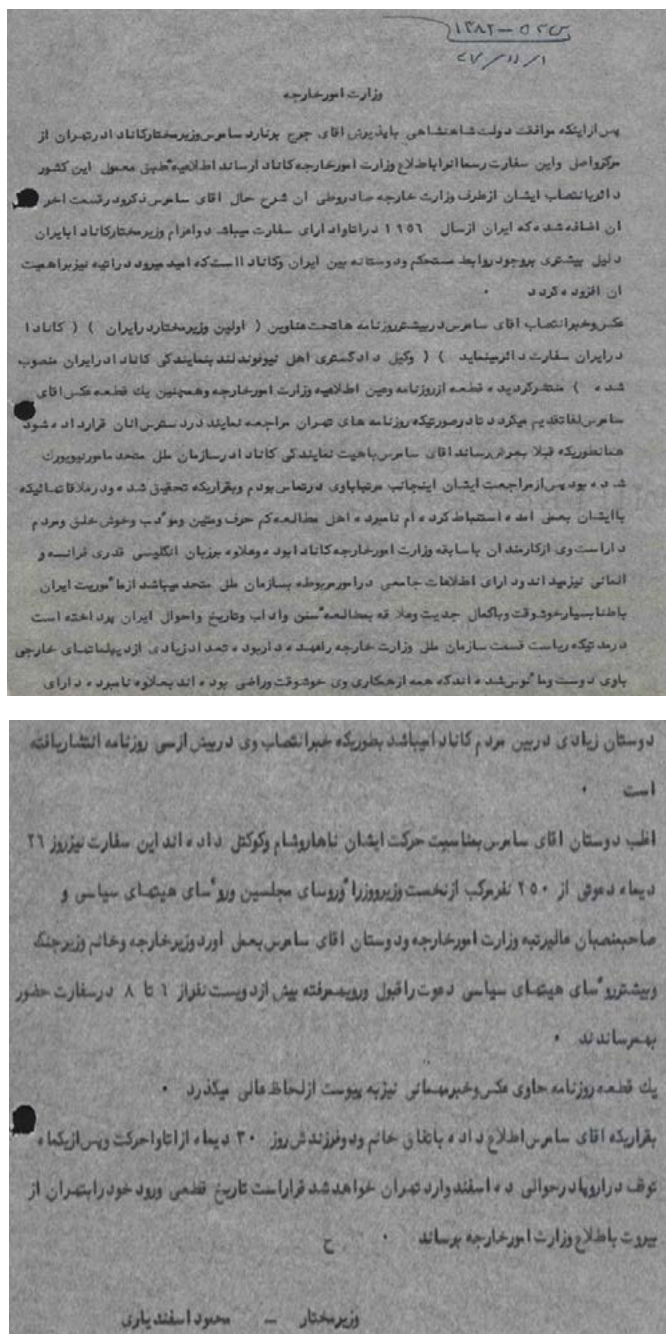
May I express to you and Madame Esfandiari on behalf of my wife and myself our most sincere good wishes for every happiness and success during your stay in Canada, together with our deep appreciation of your kindness to us both. May I thank you also for all the helpful information which you have given me, and in particular for the encouragement I have obtained from your acts of friendship, for the hope, which I express most humbly, that my mission to your country will be of value to the peoples of our countries.

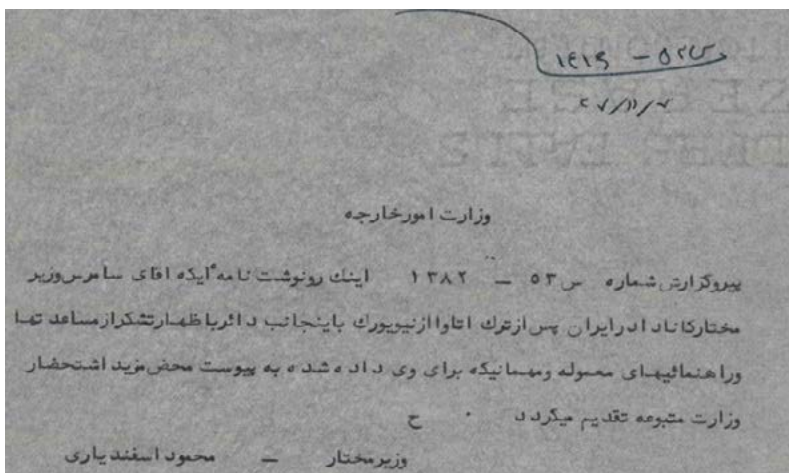
Yours very sincerely

His Excellency Mahmood Esfandiari,
Minister of Iran,
The Imperial Legation of Iran.
Ottawa.

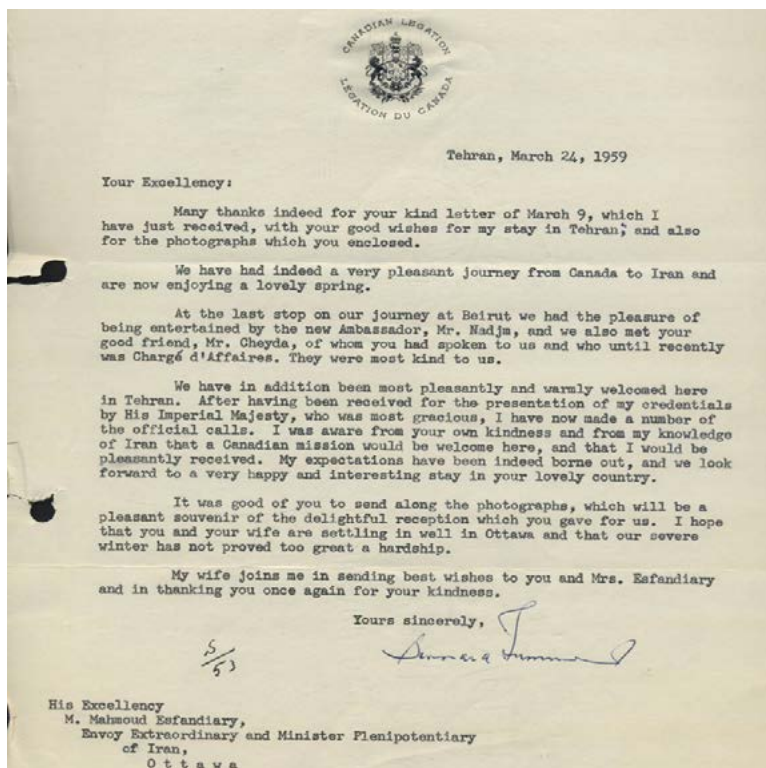
Bernard Sumner

۲۸. سند شماره SH1333.41-k5-p250.5-34، آرشیو وزارت امور خارجه

۳۰. سند شماره ۳۴-۵-۲۵۵۰۵-۱۳۳۳-۴۱، آرشیو وزارت امور خارجه

۳۱. سند شماره ۳۵-۵-۲۵۵۰۵-۱۳۳۳-۴۱، آرشیو وزارت امور خارجه

تاریخ روابط ایران و کانادا: از نخستین پیوندها تا تأسیس سفارت